

[POSTIMEES](#) [PÄRNU POSTIMEES](#) [UUDISED](#) [ARVAMUS](#) [KULTUUR](#) [VABA AEG](#) [TARBIJA](#) [KÕ](#)[Pärnumaa](#) | [Valimised](#) | [Video](#) | [Galerii](#) | [Sport](#) | [Krimi](#) | [Elu](#) | [Kool](#) | [Ajalugu](#) | [Maa Elu](#) | [60+](#)

Aidu endise põlevkivikarjääri vallutavad sõudjad

Silvia Paluoja
reporter

[JAGA FACEBOOKIS](#)[KOMMENTEERI](#)[PRINDI
ARTIKKEL](#)[JAGA
ARTIKLIT](#)[SAADA
VIHJE](#)

10. juuli 2014
0:00

Eesti Energia Kaevanduste peamarkšeider Allan Viil. | FOTO: Ants Liigus

Pärnust kolmetunnise autosõidutee kaugusel Kohtla-Nõmme külje all kujuneb ammendatud Aidu põlevkivikarjäärist veespordikeskus,

mille 2,3 kilomeetri pikkusel sõudekanalil on esimesed kohalikud võistlused peetud.

Lüganuse vallas on nelja aastakümnega ammendatud karjääri väljaveoteed täitunud veega. | FOTO: Ants Liigus

Linnulennult vaade tehissõudekanalile ja taastatud metsa- ning põllumaadele. | FOTO: AS Eesti Energia

SA Aidu Veespordikeskus plaanib 2020. aastaks rahvusvahelisi suurvõistlusi ja selleks ajaks valmib hoonestus. | FOTO: AS Eesti Energia

Oma silm on kuningas, sel põhimõttel ja Eesti Energia ASi põlevkivivaldkonna kommunikatsioonijuhhi Katriin Loorentsi kaasabil saigi pikk reis diagonaalis läbi kodumaa ette võetud. Tänapäevane lugu on Aidu põlevkivikaevanduse uuskasutusest veesportlastele. See on näide, kuidas ühes väikses omavalitsuses mõeldi paikkonna arendamisele tavalisest teistmoodi ja julgelt ettepoole.

Järgnevad lood kirjeldavad Narva karjääri, sammuvat ekskavaatorit Aidu Pääsuke, Auvere õlitööstust ja elektrijaama, tuues suvepealinna killukese idavirumaalaste argipäevast, mis annab tubadesse valguse ja lööb arvutiekraanid helendama.

Esimene tehiskanal

Aastaks 2020 on SA Aidu Veespordikeskus jõudnud nõukogu esimehe Hardi Murula kinnitusel rahvusvaheliste suurvõistluste korraldamiseni. Seni aga tuleb heast mõttest edasi liikuda nii, nagu on kirjas Lüganuse vallavolikogu läinud detsembris kehtestatud Aidu veespordikeskuse ala detailplaneeringus. Ehitada

veespordikeskuse hooned, tehnovõrgud ja -rajatised, teha haljastus ja korraldada liiklus umbes 400 hektari suurusel alal.

Mõte võtta ammendatud avakaevanduse ala kasutusele veesportlaste ja vaba aja aktiivsete nautlejate tarvis tekkis Maidla vallamajas. Mulluste oktoobrivalimistega ühinesid Püssi linn ning Maidla ja Lügänuuse vald üheks omavalitsuseks. Ida-Virumaal moodustus ligemale 3200 elanikuga 440ruutkilomeetrine Lügänuuse vald.

Balti- ja Põhjamaade esimese rahvusvahelistele nõuetele vastava tehiskanali rajamine algas tollases Maidla vallas kaks suve tagasi. Täpselt 19. juulil 2012 hammustas AS Eesti Energia senisel töömaal katendiekskavaator Aidu Kajakas esimesed kopatäied rajatava sõudekanali süvendist, hiigelisuga raudtegelasele astus appi Tark Öökull – nii olid kaevurid ristinud avakaevanduses kaks sammuvat ekskavaatorit.

Üle viie miljoni kuupmeetri pinnast vinnasid kogukad abilised üles, enne kui 2,3 kilomeetri pikkune, 162 meetri laiune ja 3,5 meetri sügavune tehiskanal aastaga planeeritud mõõdud sai.

Ajaloolise töö teinud pea kolmekorruselise maja suurusi Aidu Kajakat ja Tarka Öökulli ei lähe Eesti Energial Aidus enam vaja, hiiglased ootavad kanalini viiva tee veeres lahtimonteerimist ja uues kohas kokkupanemist.

Veeteie mäestikus

Eesti Energia Kaevandused ASi peamarkšneider Allan Viil laotab ladisevast vihmast hoolimata lahti kaardi, millel joonistub nagu laiade piidega kamm tranšeedest ehk maakeeles kaevikutest, mis nii nagu tehiskanalgil on veega täitunud. Kuni kaevandus töötas,

töötasid veepumbadki ja sõitsid karjäärivälja avamisel tehtud süvendites põlevkivikoormatega kallurid.

Piltlikult öeldes kammi piidele tekkis kinnitus veotranšeedega risti rajatud kaevetranšeedest, kus jätkati kihindi kaevandamist. Geodeete üllatas, kui kiiresti täitusid kuni 18 meetri sügavused kaevikud veega. Hüdrogeoloogilise prognoosi järgi pidanuks minema rohkem aega, enne kui taastub looduslik veetase, kuni 42 meetrit üle merepinna ja helkleb kühmlike, ligi 25meetriste Tatraid meenutavate mägede vahel.

Viil seletab, et eelmise aasta augustis peeti siin sarikapidu – Eesti Energia andis Aidu veespordikeskusele üle tulevase rahvusvahelise tasemega veespordikeskuse sõudekanali süvise. Sellest peale tõuseb Ida-Virumaagi Pärnu ja Tartu kõrval sõudespordikaardile.

“Põhimõtteliselt on võimalik paadiga, mootorpaadiga, skuutriga sõita juba sisse kõikidesse tranšeedesse ja neid kilomeetreid on siin ikka päris hulga,” nendib Viil ja lisab, et kanali süvendit mõeldi alguses teha teistpidi, aga rahvusvahelised sõudespordi nõuded on ranged, arvestada tuli tuule suunda ja välistada tuulteroos.

Aidu vastne sõudekanal sai piltlikult öeldes aeru valgeks mai lõpus, kui aerutajad pidasid seal Eesti karikasarja võistluse ja Aidu kirjutati võistluspaigana esimest korda protokollu.

Hüvitis kohalikele

Maidla vallavolikogu viimane esimees ja Aidu Veespordikeskus SA juhatuse liige Enno Vinni meenutab lapsepõlve ja elu Aidu karjääri alla jäänud külas. Aastal 1964 otsustas Viktor Kingissepa nimeline kolhoos eraldada 680 hektarit maad Aidu karjäärile. Kolmandik Maidla külanõukogu elanikest oli sundseisus, nad pidid jätma kodud

ja kümme aastat hiljem jäi ligemale 200 majapidamisega Aidu, Aidu-Nõmme ja Aidu-Liiva külast vaid nimi.

“Aidu küla oli hindamisraamatusse kantud juba 1241. aastal, see oli piirkonnas suurimaid, 16 adramaaga, mina sündisin Aidu-Nõmme külas, see oli Aidu sõsarküla, mis on praegu ka selle karjääri all,” kostab Vinni.

Vahepealsete aastatega rekultiveeriti ammendatud karjäärialal Aidu-Nõmme põhiliselt metsamaaks, Aidu-Liiva põllumaaks. Eesti Energia koos riigimajandamise keskusega hoolitseb, et loodus saaks hüvitise meie põhilise energiamaavara kaevandamise eest, nii kasvavadki Aidu kandis viie- kuni 50aastased segametsad, männid vaheldumisi lehtpuuvöönditega.

Aastatega on istutatud üle nelja miljoni puu, metsas käiakse seenel ja marjul, jahimehed on siin näinud isegi karu jälgi, väiksematest ulukitest rääkimata.

“Meie põlvkonna kohustus ongi luua see ala natukenegi tagasi, seda kuidagi väärtustada, sellepärast ongi veespordikeskuse mõtet hästi tõsiselt võetud,” selgitab Vinni. “See oli alguses riskantne idee, ei usutud, et siit midagi tuleb, aga Hardi Murula on hästi tugev eestvedaja. Kõik on tehtud, mis koostööleppesse kirja sai, sihtasutus on asutatud, Eesti Energia toetab sihtasutust, stardikapital omaosaluseks on olemas. Mina usun, et viie aasta pärast on see siin väga arvestatav kompleks.”

Vinni jutu järgi on murdunud kohalike skepsiski, eriti nende oma, kes pidid välja rändama, et riik saaks nende kodude alt kätte vajalikud tonnid põlevkivi. Esimesed proovivõistlused on pannud sotsiaalmeedia muljetama ja Aidut teatakse laiemalt.

“Saame Aidu veespordikeskusega siduda Maidla mõisa, seal pakub osaühing Maidla Mõisa Arendus oma teenuseid, majutust ja toitlustust, siinsamas lähedal on Kiviõli seikluskeskus ja Kohtla kaevanduspark,” innustub Vinni piirkonna võimalustest.

Põlevkivist tühjaks ammendatud karjäärialale on peale veespordikeskuse kavandatud tuulepark, Kaitseliidu lasketiir, aheraine taaskasutusala.

Viis käelööjat

Mürakas maakivi nagu mälestusmärk mööda saanud ajale ütleb kivises kirjas: “Aidu karjäär, avatud 30.09.1974, suletud 31.07.2012. Toodetud 92 miljonit tonni põlevkivi.”

Peamarkšeider tunnistab, et samasugune pilt – kitsad kammikujulised veekogud – tekib Narva avakarjääri sulgemise järel.

“Kui kohalikel poleks tulnud veespordikeskuse rajamise mõtet, oleksid tranšeed täitunud sama moodi veega ja muu ala metsastatud, sisuliselt see kammikujuline veekogu oleks nagunii tekkinud, nüüd on see kanal sirge ja rahvusvahelistele võistlustele vastavate nõuetega,” selgitab Viil.

Sihtasutus Aidu Veespordikeskus on asutatud 2011. aastal, käed löid Maidla vallavalitsus, Eesti olümpiakomitee, sõudeliit, aerutamisföderatsioon ja veemoto liit.

Asjaajamine heast tahtest ja koostöövalmidusest tulemuseni võtab aega. Sihtasutus loodab rahapaja välja kaevata Euroopa Liidu avanevast programmiperioodist 2014–2020, projekteerimistöid toetab Leader-programm, mis innustab maapiirkondi leidma konkurentsisis püsimise võimalusi. Purjetamine, sõudmine, aerutamine, sukeldumine, kalapüük, veematkamine on see, millega

poole tuhande kilomeetri raadiuses ollakse Aidus väidetavalt ainsad tegijad tehismaastiku veeteedel.

“Veematku juba tehakse, aga probleem on selles, et maad on riigile tagastamata, need on Eesti Energia omad, kuni karjääri sulgemisprojekt ei ole kinnitatud. Aga kui maad saavad riigile, hakkab sihtasutus neid endale taotlema,” selgitab Vinni üht läbihammustamist vajavat pähklit, mis pole takistanud osapoolte heale tahtele tuginevat algatust.

Nõuetele vastav veekogu, sõudekanal on kaevatud, selle kaldale paigaldatakse esmavajalik taristu ja 9. augustil võistlevad Aidu Cupil noored veemotosõitjad. Juuni lõpus seiklesid Aidu karjääri “kammipiidel” Eesti olümpiakomitee president Neinar Seli, peasekretär Siim Sukles ja spordidirektor Martti Raju. “Spordirahval on põhjust rõõmustada – asjad liiguvad ja uusi sportimisvõimalusi tuleb juurde,” kõlas Seli hinnang meedia vahendusel.

SÕUDMINE